

ZANIMLJIVA SUDBINA OTVORENA IZLOŽBA »BASTION I BIVŠA CRKVA SV. NIKOLE U SKLOPU ZADARSKOG FORTIFIKACIJSKOG SUSTAVA« U ZNANSTVENOJ KNJIŽNICI ZADAR

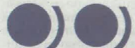
Izložba obuhvaća stoljetno postojanje

Burda BALJAK
Šimio Luka JELIČIĆ

U povodu obilježavanja 7. godišnjice od upisa Orambenog sustava Zadra na UNESCO-ovu Listu svjetske baštine, Znanstveni knjižnica Sveučilišta u Zadru i Međunarodni centar za podvodnu arheologiju u Zadru predstavili su izložbu »Bastion i bivša crkva sv. Nikole u sklopu zadarskog fortifikacijskog sustava« pod organizacijom Grada Zadra, a pruža uvid u prostor Bastiona sv. Nikole kroz raznovrsne vizualne artefakte i dokumente, od arhitekture, fotografija, razglednica, planova, karata i veduta do reprodukcija, rukopisa, knjiga, znanstvenih radova, časopisa, plakata te raznih memorabilija pohranjenih u fondu Znanstvene knjižnice Sveučilišta u Zadru.

Izložbu su pripremili Tomislav Blažević, knjižničar i djelatnik Znanstvene knjižnice Sveučilišta u Zadru te Luka Bratović, knjižničar i djelatnik Međunarodnog centra za podvodnu arheologiju u Zadru. Tehničku podršku izložbi pružili su Brajan Drgićević, David Lonić i Marijo Dunat.

Burna prošlost
Na pitanje što veže bastion sv. Nikole i obližnju crkvu i samostan sv. Nikole u Zadru, autori ističu kako je jako puno odgovora, zanimljivosti i informacija vezanih za navedeno pitanje. Od strateške do reprezentativne uloge u tkivu zadarskog poluotoka prostor bastiona i samostana sv. Nikole imao je svoju burnu prošlost. Smješten na sjeverozapadnom kraju zadarskog poluotoka, nastao zbog turske prijetnje, ostao je do današnjih dana u prilagodbenim gabaritima pa je tako prostor mijenjao funkcije i vlasnike te se koristio u crkvene, vojne, zdravstvene, upravne i kulturne svrhe. Navedeni prostori danas je mjesto zanimljivih priča koje se isprepliću, a jedna od priča je

Nakon 2000. godine južni prostor bivšeg samostana se arheološki istražuje, uređuje i prenamjenjuje za Međunarodni centar za podvodnu arheologiju. Na dijelu obale ispod bastiona sve do kraja 20. stoljeća nije ništa izgrađeno. Taj dio grada ostao je manje-više osim parkovne arhitekture izoliran i zapušten sve do izgradnje Morskog orgulja i Pozdrava Suncu

Tomislav Blažević

Obnovljeni Komplex sv. Nikole

OBUHVAĆENA BURNA PROŠLOST BASTIONA I SAMOSTANA SV. NIKOLE

Smješten na sjeverozapadnom kraju zadarskog poluotoka, nastao zbog turske prijetnje, ostao je do današnjih dana u prilagodbenim gabaritima pa je tako prostor mijenjao funkcije i vlasnike te se koristio u crkvene, vojne, zdravstvene, upravne i kulturne svrhe. Navedeni prostori i danas je mjesto zanimljivih priča koje se isprepliću, a jedna od priča je i pripadanje dijelu fortifikacijskog sustava Zadra

Pregledali smo brojne izvore - literaturu, arhivske zapise, razglednice, fotografije i vedute. Fokus nam je bio upravo na bivšoj crkvi i samostanu sv. Nikole, u čijem sklopu danas djeluje Centar. Smatram da je ovo izvrstan primjer suradnje dviju ustanova i dviju knjižnica koje su prilikom istraživanja pronašli brojne zanimljive izvore i informacije koje smo odlučili podijeliti putem ove izložbe

Luka Bratović

zadarskog poluotoka s posebnim naglaskom na njegov zapadni i sjeverozapadni dio gdje se vidi zvonik, crkva i zgrada na bastionu, priča nam, dodajući kako je zanimljiv i rukopis o inventaru zadarskog nadbiskupa Mate Karamana iz 18. stoljeća u kojem se navodi stanje u samostanu sv. Nikole, broj redovnica i njegova posebnost.

Zanimljiv je i panoramski prikaz Zadra ili veduti »Zara: plan obrambene utvrde Zadra« Giuseppe Rosaccio» koju je izradio Giacomo Franco u tehnici bakroreza, a tiskana je u Veneciji. Navedeni prikaz je dio Zbirke zemljopisnih karata i atlasa Znanstvene knjižnice Sveučilišta u Zadru.

Pripremanje ovih izložbi, odnosno »bastinskih proizvoda« u Znanstvenoj knjižnici Zadar treba sagledati kao proces koji stalno stvara nešto novo, odnosno kao svojevrsne »znakove vremena« prošlosti lokalne zajednice koji se predstavljaju i prezentiraju današnjim posjetiteljima i korisnicima, kaže Blažević.

Drugi su autor izložbe, Luka Bratović, knjižničar i djelatnik Međunarodnog centra za podvodnu arheologiju u Zadru ukoliko nam je ispričao

kako su zapravo došli na ideju za ovu izložbu.

Istraživački rad
- Izložba je zapravo rezultat istraživačkog rada. Naime, još prošle godine, kontaktirao sam kolegu Blaževića, kojeg inače poznajem još iz studentskih dana, te sam ga zamolio za pomoć pri pretraživanju literature iz bogatog fonda Znanstvene knjižnice za potrebe jednog od brojnih projekata koje provodimo u Međunarodnom centru za podvodnu arheologiju u Zadru. Pregledali smo brojne izvore - literaturu, arhivske zapise, razglednice, fotografije i vedute. Fokus nam je bio upravo na bivšoj crkvi i samostanu sv. Nikole, u čijem sklopu danas djeluje Centar. Smatram da je ovo izvrstan primjer suradnje dviju ustanova i dviju knjižnica koje su prilikom istraživanja pronašli brojne zanimljive izvore i informacije koje smo odlučili podijeliti putem ove izložbe.

Prilikom razgledavanja obale vrijedne izložbe, u stručno vodstvo knjižnica Blažević, dobili smo detaljan uvid u prostor Bastiona sv. Nikole, kao i povijesti samostana i crkve sv. Nikole. Otkrili smo da je naziv bastiona povezan s obližnjim samostanom i crkvom sv. Nikole, u kojem su nekad boravile benediktinke. Samostan je osnovan 1202. godine, nakon što je prvotni samostan bio uništen tijekom križarskog rata. Benediktinke su bile primorane prenjestiti se na rub zadarskog poluotoka, tik do srednjovjekovnih zidina. Iz tog razdoblja je sačuvan romantični zvonik koji od samog osnutka samostana svjedoči o dugoj povijesti. No, dolaskom franjevaca i sv. Frane u Zadru, taj samostan prelazi pod upravu franjevačkog reda, odvajajući se od benediktinske regule.

Nadalje, Blažević nam priča kako su se sestari i dotrajali srednjovjekovni zidovi oko Zadra u vremenu turskih prijetnji počeli obnavljati i uređivati za vrijeme Metlačke vlasti potadašnjim modernim načinima gradnje - s cijelim nizom utvrda, bastiona i koltina.

Zanimljive činjenice
- Metlačke vlasti su preuzele prostor samostana u vojne

svrhe, dok su klarise premještene u Veneciju i samostana sv. Marije u Zadru. Tijekom mirovinskog razdoblja opatice se vratile, ali bastion sv. Nikole zadovolja sve više na svojoj važnosti kao istaknuta gabarita točka utvrđenog zadarskog poluotoka, kazao je Blažević, te podijelio kako je zanimljiva činjenica da nova, treća crkva sv. Nikole, čija je izgradnja započela 1760. godine, ne prati lokalni sjever-jug koje su tada imale ostale zadarske crkve. Ta crkva je bila okružena bastionom i vojnim objektima, ali nikada nije završena u potpunosti u baroknom stilu.

Krajem 18. stoljeća, točnije 1798. godine, s propašću Metlačke republike samostan zatvara svoja vrata i prenamjenjuje se u vojnu bolnicu, a kasnije i u vojarnu. Pritom je pokretna vrela i kupaonica samostana sv. Nikole, spremljajući se u vojnu bolnicu, prebačena u samostan sv. Marije.

Početkom 19. stoljeća, 1807. godine, francuska vlast na samom rubu bastiona podičkoma vojniku Tomassu Gulliju. Pod topničkim vojarnom samostana sv. Nikole, spremljajući se u vojnu bolnicu, prebačena u samostan sv. Marije.

Dolaskom talijanske vlasti prostor je i dalje služio kao vojna bolnica i vojarna, koja nakon 1920. godine dobiva ime po poginulom talijanskom vojniku Tomassu Gulliju. Pod topničkom vojarnom samostana sv. Nikole, spremljajući se u vojnu bolnicu, prebačena u samostan sv. Marije.

Dolaskom talijanske vlasti prostor je i dalje služio kao vojna bolnica i vojarna, koja nakon 1920. godine dobiva ime po poginulom talijanskom vojniku Tomassu Gulliju. Pod topničkom vojarnom samostana sv. Nikole, spremljajući se u vojnu bolnicu, prebačena u samostan sv. Marije.

Dolaskom talijanske vlasti prostor je i dalje služio kao vojna bolnica i vojarna, koja nakon 1920. godine dobiva ime po poginulom talijanskom vojniku Tomassu Gulliju. Pod topničkom vojarnom samostana sv. Nikole, spremljajući se u vojnu bolnicu, prebačena u samostan sv. Marije.

Dolaskom talijanske vlasti prostor je i dalje služio kao vojna bolnica i vojarna, koja nakon 1920. godine dobiva ime po poginulom talijanskom vojniku Tomassu Gulliju. Pod topničkom vojarnom samostana sv. Nikole, spremljajući se u vojnu bolnicu, prebačena u samostan sv. Marije.

Dolaskom talijanske vlasti prostor je i dalje služio kao vojna bolnica i vojarna, koja nakon 1920. godine dobiva ime po poginulom talijanskom vojniku Tomassu Gulliju. Pod topničkom vojarnom samostana sv. Nikole, spremljajući se u vojnu bolnicu, prebačena u samostan sv. Marije.

Dolaskom talijanske vlasti prostor je i dalje služio kao vojna bolnica i vojarna, koja nakon 1920. godine dobiva ime po poginulom talijanskom vojniku Tomassu Gulliju. Pod topničkom vojarnom samostana sv. Nikole, spremljajući se u vojnu bolnicu, prebačena u samostan sv. Marije.

Medutim, od 1980-ih godina prostor crkve sv. Nikole se arheološki istražuje i uređuje u skladu s arhivom današnje Tankeške plovidbe. U jednom krlo samostana useljava Arhiv Arheološkog muzeja Zadar, kao i druge službe Muzeja. Početkom 1990-ih, za vrijeme Domovinskog rata, JNA - iseljava iz palače te navedena zgrada postaje sjedište Zadarske županije, sve do današnjih dana.

Nakon 2000. godine južni prostor bivšeg samostana se arheološki istražuje, uređuje i prenamjenjuje za Međunarodni centar za podvodnu arheologiju. Na dijelu obale ispod bastiona sve do kraja 20. stoljeća nije ništa izgrađeno. Taj dio grada ostao je manje-više osim parkovne arhitekture izoliran i zapušten sve do izgradnje Morskog orgulja i Pozdrava Suncu prenamjenjajući prostor palače sv. Nikole u obližnjem sklopu postao Edukativni prezentacijski centar za podvodnu arheologiju u okviru Međunarodnog centra za podvodnu arheologiju u Zadru, ta koji je svečano otvoren u travnju 2024. godine.

Prošlost kroz nekoliko fotografija

Prostor je i danas mjesto zanimljivih priča koje se isprepliću

LUKA BRATOVIĆ